

מה הרב קוק היה אומר על המצב בסוריה

נתנאל אלישיב

מיעוט איכותי מבעלי הנטייה הדתית היו מזדהים עם הניתוח המעמיק של מקורות קלאסיים, שרק הרב קוק מצליח לראות כיצד הם רלוונטיים למציאות הנוכחית, ובכך הוא מעניק להם פרשנות מעמיקה ונועזת, מבלי לחרוג מרוח התורה ומפרשנותה הלגיטימית.

והרוב ההמוני? הרוב היו פוסלים את דבריו של הרב קוק.

השמאלנים היו מגנים את הלאומנות שבדבריו ואת ההסבר הדתי-מיסטי-פנאטי. הימנים היו מגנים את הזדהותו עם האויב ואת הרכוכיות שלו. דתיים ימניים היו מפרשים את דבריו כהתייפפות בפני החילונים והשמאלנים והחרדים היו תמהים היכן מה שהוא אומר כתוב בשולחן ערוך. והקנאים? הם היו מדביקים נגדו כתבי פלסטר (פסקוילים) ממוחרזים מן הסיבוב הקודם, שהיה לא מזמן.

והרב? הוא היה מתכנס בעולמו הפנימי, מתחיל למלא פנקס נוסף או לכתוב פסקה נוספת בעולת ראייה או בעין איה. הוא היה שואל את עצמו שוב למה קשה כל כך לאנשים להבין את דבריו, משדר כלפי חוץ שהוא לא נפגע ממבול ההשמצות ומכתבי הפלסטר, אבל בתוך תוכו, עוד חלק קטן ממנו היה מת, עד שכל החלקים יתקבצו יחדיו, יהפכו לסרטן, ויביאו למותו בטרם עת.

”הנשמה לך והגוף פועלך, חוסה על עמלך”.
”חמול על מעשיך, ותשמח במעשיך”.
”ועל המדינות בו ייאמר:
איזו לחרב ואיזו לשלום”.
”בראש השנה ייכתבו, וביום צום כפור ייחתמון.
מי יחיה ומי ימות,
מי בקצו ומי לא בקצו
מי בחניקה ומי בסקילה...
ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזרה”.

הכותב הוא ר"מ במכינה הישיבתית הקדם-צבאית 'בני דוד' בעלי ועומד בראש הוצאת הספרים 'מכון בניין התורה'.

”בניין העולם, המתמוטט כעת לרגלי הסערות הנוראות של חרב מלאה דם, דורש הוא את בניין האומה הישראלית” (אורות, המלחמה ט).

מן הסתם גם היה תומך במסקנות שאנשי ימין מסיקים מן המאורעות, ביניהן: חשיבות ההרתעה הישראלית, חיזוק אחיזתנו בארץ בכלל וברמת הגולן בפרט ואי-היכולת להישען על גורמים זרים ולו גם ידיוותיים.

לאחר כל זאת, ייתכן שהיה מחפש את הפשר הדתי למה שמתרחש, מתוך ניסיון להבין למה מכוונת

והרב? הוא היה מתכנס בעולמו הפנימי, מתחיל למלא פנקס נוסף או לכתוב פסקה נוספת

ההשגחה האלוקית בזוועות אלו, בדומה לדבריו על כך ש”כשיש מלחמה גדולה בעולם מתעורר כוח משיח. עת הזמיר הגיע, זמיר עריצים, הרשעים נכחדים מן העולם והעולם מתבסס” (אורות, המלחמה א). אולם את כל הדברים הללו הוא אומר רק כהסבר בדיעבד, ולא חלילה כהצדקה לזוועות או כתירון לאדישות כלפיהן. ומה הייתה תגובת הציבור הרחב לדבריו של הרב קוק? מיעוט איכותי מבעלי הנטייה האוניברסלית היו אומרים שאף שאינם מזדהים עם הממד הלאומי והדתי בדבריו, הם מזדהים מאוד עם הבעת הכאב והאנושיות וש”זה רב מסוג שונה”. בחלקם היו מתעוררים הרהורי תשובה.

מיעוט איכותי מבעלי הנטייה הלאומית, שנוהגים לצטט כיום את הקלישאה ”אנו מאחלים הצלחה לשני הצדדים”, היו אומרים שאף שאינם מתחברים כל כך לממד האוניברסלי והדתי בדבריו, הם מזדהים מאוד עם הרוח הלאומית הנחרצת שלו.

בעקבות הטבח הכימי בסוריה והתגובה המסתמנת לו, עלתה לדיון שאלת התייחסותנו למאורעות הללו. כדרכם של דיונים מסוג זה, ציטטות רבות מתורתו הענפה של הרב קוק מופרחות לחלל העולם, והרי בדברי הרב אפשר למצוא משפט שייראה כתומך כמעט בכל עמדה, כמעט בכל סוגיה. מה הוא באמת היה אומר? אין לנו אלא להודות על האמת – איננו יודעים. ובכל זאת לאחר הקדמה זו, אני מוכן להעלות על הכתב השערה, על פי מה שאני מבין מדבריו, והלוואי שאזכה לכוון במשהו לדעתו.

בראש ובראשונה הרב היה מביע זעזוע אותנטי מן המאורעות. חביב אדם שנברא בצלם, ו”אהבת הבריות צריכה להיות חיה בלב ובנשמה, אהבת כל האדם בייחוד, ואהבת כל העמים כולם” (מידות הראיה, אהבה ה). אמנם ככלל הסורים הם אויבנו, וכך שאין שום ביטחון בכך שיחסם של המורדים בסוריה לישראל יהיה טוב יותר מיחסו של המשטר הנוכחי, אבל אני לא חושב שהוא היה רואה באותם ילדים אומללים שנפחו את נשמתם בהתקפה אכזרית כל כך מושא מתבקש לעשיית דין באויבי ישראל. עוד לפני כל החשבונות, הפוליטיים והאחרים, הוא היה בן אדם, ‘שר’ בלשון הנצי”ב, ואחו במידתו של אברהם אבינו, מידת החסד והאהבה לכל באי עולם. הקדוש ברוך הוא ברא את העולם הזה לכבודו. כשהאוויר הטוב שהוא נתן לנו לנשום מתהפך לרעה על אנשים, נשים וטף – אין זה לכבודו יתברך. אולי אפילו היה מקבל על עצמו תוספת פרישות בצנעה. הוא בוודאי לא היה רוקד לפי חלילים של אחרים, אלא מביע את דבריו באופן מקורי, כך שיהיה ברור שיסודתם בהררי קודש, וגם אם אפשר לחלוק עליהם, אי אפשר להוציאם מהקשרם היהודתי האמוני.

אולם הרב קוק לא היה מסתפק בכל זה. הוא היה מרום את דבריו מעל לרובד הפשוט, השווה לכל נפש ישרה, ומחבר בין המשבר בסוריה לבין הצורך בחיזוק תהליך גאולת ישראל, שכן הוא באמת ראה את כנסת ישראל כתמצית ההווה, ועל כן הפתרון העמוק לכל משבר כזה קשור לחיזוקו של עם ישראל, כדבריו שנכתבו בעיצומה של מלחמת העולם הראשונה: